

**Międzynarodowa konferencja naukowa
„Ekonomiczne i prawne mechanizmy wspierania i ochrony
rolnictwa rodzinnego
w Polsce i innych państwach Unii Europejskiej”**

Warszawa, 23-24 października 2014 r.

W dniach 23-24 października 2014 r. w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Ekonomiczne i prawne mechanizmy wspierania i ochrony rolnictwa rodzinnego w Polsce i innych państwach Unii Europejskiej”. Konferencja pod patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego zorganizowana została z inicjatywy Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW wspólnie z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego i wpisła się w obchody ogłoszonego przez Organizację Narodów Zjednoczonych międzynarodowego roku rolnictwa rodzinnego. Zgodnie z zamysłem organizatorów miała ona podkreślić ogromną rolę gospodarstw rodzinnych w wyżywieniu ludności, funkcjonowaniu łańcucha żywnościowego oraz ochronie zasobów naturalnych i bioróżnorodności na świecie. W strukturze polskiego rolnictwa gospodarstwa rodzinne stanowią najliczniejszą grupę, a ich kondycja przekłada się na konkurencyjność całego sektora agrobiznesu.

Celem konferencji było podjęcie naukowej dyskusji na temat uwarunkowań funkcjonowania rolnictwa rodzinnego w Polsce i w innych krajach Unii Europejskiej. Postanowiono, nawiązując do tradycji współpracy obu warszawskich uczelni, połączyć spojrzenia na tę problematykę z perspektywy prawnej i ekonomicznej. Dlatego do Rady Programowej konferencji zaproszono znakomitych przedstawicieli nauk ekonomicznych i prawnych. Funkcję przewodniczącego Sekcji Ekonomicznej przyjął prof. dr hab. Marian Podstawka (SGGW). Wśród członków Sekcji Prawnej, której przewodniczył prof. dr hab. Paweł Czechowski (UW), znaleźli się m.in. profesorowie: Roman Budzinowski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Alina Jurciewicz (Polska Akademia Nauk), Małgorzata Korzycka-Iwanow (UW), Aleksander

Lichorowicz (Uniwersytet Jagielloński) i Stanisław Prutis (Uniwersytet w Białymstoku). Sekcją Ekonomiczną Komitetu Organizacyjnego kierowała dr Mirosława Braja (SGGW), a Sekcją Prawną – dr Przemysław Litwiniuk (SGGW).

Konferencję otworzyły wystąpienia rektora SGGW prof. dr. hab. Alojzego Szymańskiego, ministra rolnictwa i rozwoju wsi dr. Marka Sawickiego, prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych Leszka Świętochowskiego oraz dziekanów: prof. SGGW dr. hab. Jarosława Gołębińskiego (Wydział Nauk Ekonomicznych SGGW) i prof. UW dr. hab. Krzysztofa Rączki (Wydział Prawa i Administracji UW).

W ramach I sesji plenarnej, którą moderował wicemarszałek Sejmu RP Eugeniusz Grzeszczak i prof. SGGW dr hab. Jarosław Gołębiński, referaty wygłosili: prof. dr hab. Andrzej Czyżewski (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu) nt. *Teoriopoznawcze przesłanki wspierania rolnictwa rodzinnego*; prof. dr hab. Aleksander Lichorowicz nt. *Podstawowe rozwiązania regulujące status prawny gospodarstw rodzinnych w krajach Europy Zachodniej*; prof. dr hab. Paolo Gajo (Università degli Studi di Firenze, Włochy) nt. *Rozważania na temat gospodarstw towarowych we Włoszech*; prof. dr hab. Angel Martínez Gutiérrez (Universidad de Jaen, Hiszpania) nt. *Ochrona rodzinnego gospodarstwa rolnego w ustawodawstwie hiszpańskim*; prof. dr hab. Paweł Czechowski nt. *Modele prawne kształtujące gospodarstwo rolne*; prof. dr hab. Marian Podstawka nt. *Polityka ubezpieczeń społecznych wobec rodzinnych gospodarstw rolniczych*; prof. dr hab. Janusz Żmija i dr inż. Monika Szafrkańska (Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie) nt. *Społeczne aspekty funkcjonowania rodzinnych gospodarstw rolnych w Polsce* oraz dr Przemysław Litwiniuk nt. *O potrzebie nowych regulacji kształtujących ustrój rolny w świecie współczesnych wyzwań oraz doświadczeń zagranicznych*.

Moderatorami II sesji plenarnej byli profesorowie Aleksander Lichorowicz i Marian Podstawka. Podczas tej sesji referaty przedstawili: prof. dr hab. Stanisław Prutis nt. *Status prawny rodzinnego gospodarstwa rolnego w polskim prawie rolnym (ocena stanu regulacji)*; prof. dr hab. Walenty Poczta (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu) nt. *Poziom, struktura i kierunki zmian wsparcia finansowego rolnictwa rodzinnego w Polsce i w innych krajach UE*; prof. dr hab. Francesco Adornato (Università degli Studi di Macerata, Włochy) nt. *Ochrona rodzinnego gospodarstwa rolnego we Włoszech*; prof. dr hab. Edward Majewski (SGGW) nt. *Wyniki ekonomiczne gospodarstw rodzinnych w Polsce po 2004 roku*; prof. dr hab. Wiesław Musiał (Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie) nt. *Regionalne zróżnicowanie rolnictwa rodzinnego w Polsce (wybrane aspekty)*; prof. dr hab. Mieczysław Adamowicz (Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej) nt. *Wspólna Polityka Rolna wobec rodzinnych gospodarstw rolnych stanowiących podstawę europejskiego modelu rolnictwa*; prof. dr hab. Roman Budzinowski i dr Aneta Suchoń (UAM) nt. *Relacja gospodarstwa rolnego i przedsiębiorstwa rolnego w świetle publicznych mechanizmów ich wspierania*.

Następnie w ramach konferencji odbywały się równoległe sesje tematyczne. Sesję nt. „Prawne aspekty funkcjonowania gospodarstw rodzinnych” moderowała

prof. UJ dr hab. Elżbieta Kremer. Podczas sesji referaty wygłosili: prof. UKSW dr hab. Bogumił Szmulik (UKSW) i dr Marcin Mazuryk (Wsztechnica Polska) nt. *Gospodarstwo rodzinne w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych w Polsce*; dr hab. Dorota Łobos-Kotowska i dr Marek Stańko (Uniwersytet Śląski) nt. *Dywersyfikacja działalności rolniczej jako instrument wspierania rozwoju gospodarstwa rodzinnego (na przykładzie agroturystyki)*; dr Konrad Marciniuk (UW) nt. *Rodzinne gospodarstwo rolne w procesie obrotu nieruchomościami rolnymi*; dr Adam Majchrzak (UEP) nt. *Przemiany struktury ziemi rolniczej w gospodarstwach rolnych w państwach członkowskich Unii Europejskiej*; mgr Monika Maćkiewicz nt. *Zapis windykacyjny gospodarstwa rolnego – bilans zagrożeń i korzyści nowej instytucji prawnej dla rolnictwa rodzinnego w Polsce na tle wybranych regulacji państw członkowskich UE*; dr Paweł Gała (UŚ) nt. *Odstępstwo rolne jako prawny instrument ochrony gospodarstwa rodzinnego*; dr Anna Kapała (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu) nt. *Prawne uwarunkowania prowadzenia działalności powiązanych w gospodarstwach rodzinnych – wybrane aspekty porównawcze*.

Moderatorem drugiej sesji tematycznej pt. „Środowiskowe aspekty funkcjonowania gospodarstw rodzinnych” była dr Monika Król (Uniwersytet Łódzki). W tej sesji głos zabrali następujący referenci: prof. UŚ dr hab. Teresa Kurowska nt. *Pozycja gospodarstwa rodzinnego a proces kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej*; dr Adam Niewiadomski (UW) nt. *Rodzinne gospodarstwo rolne wobec ochrony środowiska w prawie polskim i europejskim*; dr Barbara Wieliczko (IERGŻ – PIB) nt. *Współpraca gospodarstw rodzinnych we wdrażaniu działań prośrodowiskowych – dotychczasowe doświadczenia wybranych państw i wnioski dla Polski*; dr Roman Stec, mgr Łukasz Ciołek, mgr Mariusz Filipiuk (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach) nt. *Szkody powodowane przez wilki i ich mieszańce, rysie i niedźwiedzie w stadach zwierzętach gospodarskich, a także szkody powodowane przez żubry i bobry w uprawach i plodach rolnych oraz jaka jest rola prawa w rekompensacie strat poniesionych przez poszkodowanych*; dr Oleksandr Maslak, dr Natalija Maslak (Sumy National Agrarian University, Ukraina) nt. *Development of Organic Agriculture in Family Farming*.

Trzecią sesję tematyczną pt. „Czynnik pracy w gospodarstwach rodzinnych” moderowała prof. SGGW dr hab. Janina Sawicka. Referaty wygłosili: dr Adam Marcysiak (UPH w Siedlcach) nt. *Zmiany w zasobach pracy w gospodarstwach rodzinnych*; dr Margaret Bondar (Belarusian State Economic University) nt. *Migracja intelektualna jako czynnik przepływu kapitału intelektualnego na globalnym rynku pracy*; dr Teresa Szot-Gabryś (UPH w Siedlcach) nt. *Problemy pomiaru efektywności rodzinnego gospodarstwa rolnego w kontekście kosztów pracy*; mgr Paulina Tuka (SGGW) nt. *Praca pozarolnicza i jej rola w kształtowaniu dochodów gospodarstw domowych – perspektywa obszarów wiejskich Mazowsza*.

W ramach trzeciej sesji plenarnej, którą moderowała prof. SGGW dr hab. Joanna Szwacka-Mokrzycka i prof. dr hab. Paweł Czechowski, dokonano podsumowania sesji tematycznych oraz wysłuchano referatów, które wygłosili: prof. dr hab. Marek

Zubik (UW), sędzia Trybunału Konstytucyjnego, nt. *Gospodarstwo rodzinne – niedoceniona szansa współkształtowania konstytucyjnych podstaw ustroju rolnego poprzez sądownictwo konstytucyjne*; prof. dr hab. Vassilis Kostoglou i prof. dr hab. Kerstin Siakas (Alexander Technological Educational Institute w Salonikach, Grecja) nt. *Mechanizmy wspierania procesów decyzyjnych na przykładzie gospodarstw rodzinnych w Grecji*; prof. dr hab. Małgorzata Korzycka-Iwanow i dr Paweł Wojciechowski (UW) nt. *Wymagania prawa żywnościowego w gospodarstwie rodzinnym na przykładzie produkcji cydru*.

Kolejna – IV sesja plenarna odbyła się 24 października; podczas tej sesji referaty przedstawili: prof. UMCS dr hab. Beata Jeżyńska nt. *Status produkcji rolnej w systemie działalności gospodarczej*; prof. UJ dr hab. Elżbieta Kremer nt. *Ubezpieczenia majątkowe rodzinnych gospodarstw rolnych*; dr Monika Król nt. *Rola gospodarstw rodzinnych w prawnej ochronie zasobów środowiska i różnorodności biologicznej*; prof. nadzw. dr hab. Błażej Wierzbowski nt. *Rolnik indywidualny w polskim i unijnym systemie ubezpieczeń społecznych*.

Następnie przeprowadzono kolejne równoległe sesje tematyczne. Pierwsza z nich, zatytułowana: „Prawne aspekty funkcjonowania gospodarstw rodzinnych” była moderowana przez prof. UMCS dr hab. Beatę Jeżyńską. Podczas niej referaty wygłosili: prof. SGGW dr hab. Maria Parlińska i mgr Beata Grzejszczyk (SGGW) nt. *Rodzinne gospodarstwa rolne podstawą rozwoju rolnictwa i samoorganizacji społecznych na wsi*; dr Katarzyna Leśkiewicz (UAM) nt. *Rolnictwo rodzinne w świetle wyzwań prawa*; dr Joanna Mikołajczyk (UŁ) nt. *Aksjologiczne podstawy reinterpretacji art. 23 Konstytucji RP*; dr Izabela Lipińska (UP Poznań) nt. *Prawne aspekty zarządzania ryzykiem produkcyjnym w świetle zreformowanej WPR*; dr Tomasz Rokicki (SGGW) nt. *Regulacje prawne dotyczące gospodarstw owczarskich w Polsce*; dr Paweł Blajer (UJ) nt. *Amerykańskie family farms – status i instrumenty wspierania przez instytucje federalne*.

Drugą tego dnia sesję tematyczną zatytułowano: „Finansowe uwarunkowania funkcjonowania gospodarstw rodzinnych”, jej moderatorem był prof. dr hab. Mieczysław Adamowicz. Referaty przedstawili: dr hab. Jerzy Bieluk (UwB) nt. *Obciążenia podatkowe gospodarstw rodzinnych w Polsce i w Europie. Propozycje rozwiązań na przykładzie jednostek prowadzących działalność w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej*; dr Joanna Pawłowska-Tyszko (IERGŻ – PIB) nt. *Podatek rolny jako instrument wsparcia gospodarstw rodzinnych w Polsce*; dr Anna Milewska (SGGW) nt. *Determinanty sytuacji dochodowej osób prowadzących działy specjalne produkcji rolnej*; dr Joanna Bereźnicka (SGGW) nt. *Finansowanie gospodarstw rodzinnych po akcesji Polski do UE*; dr Natalia Strchenko, dr Inna Mazii (Sumy National Agrarian University, Ukraina) nt. *Family Farms and Investment in Ukraine*; dr inż. Michał Soliwoda (IERGŻ – PIB) nt. *Cechy społeczno-demograficzne kierowników gospodarstw rolniczych a ich wyniki finansowe*.

Trzecią sesję tematyczną „Rozwój gospodarstw rodzinnych w warunkach WPR” moderował prof. dr hab. Wiesław Musiał. W czasie sesji referaty wygłosili: prof. dr hab. Bar-

bara Kutkowska i dr Tomasz Berbeka (UP Wrocław) nt. *Ocena wsparcia środkami Unii Europejskiej inwestycji w gospodarstwach rolnych na Dolnym Śląsku*; dr Sylwia Kierczyńska (UP Poznań) nt. *Mechanizmy wsparcia gospodarstw produkujących warzywa i owoce w Polsce w ramach WOROiW*; dr Jan Stoksik (UKSW) nt. *Formy pomocy uniijnej dla rodzinnych gospodarstw rolnych w Polsce*; dr hab. Andrzej Parzonko (SGGW) nt. *Specyfika przewidywania kierunków rozwoju rodzinnych gospodarstw rolniczych – podejście metodyczne*; dr Olena Slavkova (Sumy National Agrarian University, Ukraina) i dr Lesia Zaburanna (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine) nt. *Features and development trends of family farms in Ukraine*; mgr Andrzej Hornowski (SGGW) nt. *Kierunki rozwoju rodzinnych gospodarstw rolniczych we współczesnych koncepcjach rozwoju gospodarczego na tle wsi Kopce*.

Ostatnia sesja tematyczna została zatytułowana „Ekonomika produkcji rolnej w gospodarstwach rodzinnych”, a moderował jej przebieg dr hab. Ludwik Wicki (SGGW). Referaty przedstawili: dr Aneta Suchoń (UAM) nt. *Spółdzielczość a rozwój gospodarstw rodzinnych – wybrane zagadnienia prawne*; dr Agnieszka Tłuczak (UO) nt. *Znaczenie produktów regionalnych w funkcjonowaniu gospodarstw rodzinnych*; dr Roman Sass nt. *Sytuacja ekonomiczna gospodarstw produkujących mleko w latach 2004-2012 i możliwości ich rozwoju po likwidacji kwotowania produkcji*; dr Marcin Wysokiński (SGGW) nt. *Dochodowość produkcji mleka w rodzinnych gospodarstwach rolnych o zróżnicowanej skali produkcji*.

W konferencji udział wzięło ogółem ponad 200 przedstawicieli nauk ekonomicznych i prawnych z kraju i z zagranicy. Wygłoszone referaty stały się przyczynkiem do dyskusji na temat statusu prawnego i sytuacji ekonomicznej rodzinnych gospodarstw rolnych oraz formułowania postulatów pod adresem ustawodawcy. Najważniejsze wystąpienia konferencyjne zostały zakwalifikowane do opublikowania w dwutomowej monografii: *Ekonomiczne mechanizmy wspierania i ochrony rolnictwa rodzinnego w Polsce i innych państwach Unii Europejskiej* pod redakcją naukową dr Aleksandry Chlebickiej oraz *Prawne mechanizmy wspierania i ochrony rolnictwa rodzinnego w Polsce i innych państwach Unii Europejskiej* pod redakcją naukową dr. Przemysława Litwiniuka. Ponadto na wniosek organizatorów konferencji Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA zleciła przeprowadzenie badań naukowych w zakresie objętym tematem konferencji, których rezultatem jest wydana w 2015 r. przez Agrotrec Polska sp. z o.o. praca zbiorowa *Ekonomiczne i prawne mechanizmy wspierania i ochrony rolnictwa rodzinnego* pod redakcją prof. dr. hab. Mariana Podstawki.

Konferencja, jak również wyżej wymienione publikacje i badania naukowe, zostały dofinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.